

Ո Ղ Բ Ա Ց Ե Ա Ն

ԳՕԶԱՍ ՆՈՒԳԱՐ ՓԵԸՑ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ - ՆԱԽԱՅԱՀ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿՈՐԵԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան վաթսուամեակի այս օրերուն —տարեդարձ մը՝ որ պատշաճ հանդիսութիւններով եւ մամուլի ալ արտօնանդն մատակցութեամբ նշուեցաւ արտասահմանի թէ՛ Հայաստանի մէջ—, անհրաժեշտ կը դառնայ գէթ հապճեակ քանի մը տողով տալ պատկերը այս ազգանուէր կազմակերպութեան ընդարձակ ու բազմերես գործունէութեան:

Անտարակիօրէն, Բարեգործական Միութիւնը ամբողջ Հայութեան պատկանող անոր սիրոյն եւ գուրգուրանքին արժանացած, եւ անոր՝ բարբ Կեանքի մը տիրացումը իրեն նպատակ ու ծրագիր դարձուցած Հաստատութիւն մըն է:

Մեր Կեանքին մէջ հազուադէպօրէն կը հանդիպինք կազմակերպութեան մը, որ ասորինքու ընթացքին հետ յատկապէս, զօքանայ, արմատաւորուի ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ, իր գործունէութիւնը ընդարձակէ մեր մօտ չտեսնուած թափով մը եւ ի վերջոյ դառնայ աւելի քան 18,000 ա — դամ ունեցող պատկառելի եւ մեծ Միութիւն մը: Այս իրողութիւնը իսկ ամենէն ցայտուն փաստն է Բարեգործականի վաթսուամեայ գործունէութեան՝ արժէքի եւ Հայութեան կողմէ անոր ընծայուած գնահատանքին:

Ա. Հիմնադրութիւն

ԺԹ. դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ է որ, ի մասնաւորի Պոլսոյ մէջ կը փորձուի կազմակերպումը Բարեգործական: Ընկերութիւններու, որոնց նպատակը պիտի ըլլայ բխիւտարապէս ուսուցիչ հայթայթել դաւաճանքու դպրոցներուն: Այս ձեռնարկները, ընդհանրապէս անուններու տակ եւ հետզհետէ աւելի անթույլատու դարձող քաղաքական միջնորդութիւն մը ճշման ներքեւ, պիտի ընէին իրենց կարելին՝ զաւատի Հայութեան մտաւոր զարթոնման համար: Սակայն Թուրքիոյ ներքին մասերէն հեռզհետէ աւելի կարճ ընդմիջումներով համեմատ հեռագիրներու

գոյած ջարդերն ու կողոպուտները, ինչպէս նաեւ բնական աղէտներու հետեւանք սովերն ու համաճարակները կը պարտադրէին Հայութեան՝ ուժեղ տարբեր կազմակերպութիւններ, հասնելու համար դուռնացիի նիւթական կարիքներուն:

Եւ սակայն ծրագրուած բոլոր ձեռնարկներն ալ ժամձակաւոր էին եւ կարճատեւ կեանք մը ունեցան, մինչեւ 1906 Ապրիլի 15, երբ Գահրէթի մէջ Հիմնուեցաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, զիստաւոր ծրագիր ունենալով բարոքումը Հայ գաւառացիի կեանքին՝ նիւթական թէ՛ իմացական մարդերու մէջ:

Այս օրհնաբեր ձեռնարկին հիմնադրւելներն էին՝

Պօզոս Նուպար Փաշա,
Եաղուպ Արթին Փաշա,
Աւաբը Պէյ Նուպար,
Երուանդ Պէյ Աղաթօն,
Մկրտիչ Անդրանիկեան,
Տէք. Նազարէթ Տաղաւարեան,
Գրիգոր Եղիաքեան,
Կարապետ Երիտեան,
Յովհաննէս Յակոբեան,
Մկրտիչ Պէյ Մարկոսոֆ:

Միութիւնը որպէս վերին մարմին ունի Անդամական Ընդհանուր Ժողովը, որ տարին անգամ մը կը գումարուի, կ'ընդունի միամէկ հայ գործունէութեան համարատուութիւնը ու հաշուետուութիւնը, եւ կ'որոշէ գործադիր վերին մարմինը՝ Կեդրոնական Վարչական Ժողովը: Այս վերջինին օժանդակող գործադիր Կեդրոնական, Գրասենեակը, իր Ընդհանուր Տնօրէնին ղեկավարութեամբ, կը վարէ Միութեան ընթացիկ գործերը:

Կազմակերպութիւնը իր հիմնադրութեան օրէն ունեցած է հետեւողը նախագահները:

Պօզոս Նուպար Փաշա (1906-1930)
Գալուստ Կիւլպէնկեան (1930-1932)
Զարեհ Պէյ Նուպար (1932-1940)

ՎՍԵՄ. ՏԻԱՐ ԱԼԵՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՔՔ. Պօղոս Քօլօլեան (1940-1942)

Արշակ Գարակեօզեան (1942-1953)

Ալեքս Մանուկեան (1953-)

Հիմնաւած Գահիրէի մէջ, կազմակերպութեան Կեդրոն. Գրասենեակը 1922-ին կը փոխադրուի Փարիզ, եւ 1939-ին, օրինական եւ տնտեսական պարտաւորեցնող դանդաղան պայմաններու պատճառաւ՝ Նիւ Իորք, ուր կը մնայ ցարդ:

Միութիւնը, սկզբնապէս Նիւթական Համեստ միջոցներով ճամբայ ելած, Հակառակ իր հետզհետէ ծաւալող գործունէութեան՝ յաճախ տիրացած է պատկանելի գրածալուի, որ ներկայիս կը Հասնի աւելի քան 14,000,000 Ամերիկեան Տոլարի, կամ սահմանային Հաշիւով՝ 20,000,000 Տոլարի:

Բ. Գործունէութիւն

1. Միջին Մեծ Նպոս.

Ինչպէս վերեւ յիշուեցաւ, Միութեան Հիմնադրութեան օրերուն անմիջական պէտք կար Հայ գիւղացիին ընծայուելիք Նիւթական օժաճ գաղութներէ՝ արօրի, պարարտացուցիչի կամ սերմնցուի նման կարիքներու Հայթաիթումով:

Բայց Հազիւ սկսած գործնակար, առաջին քայլերը առնել, նորակազմ Միութիւնը Հարկադրուեցաւ իր Համեստ միջոցները տրամադրել՝ աճարածելու եւ տարրական օգնութիւն Հասցնելու Կովկասի աղէտահինքուն, եւ Հայաստանի սովեայներուն:

Սակայն ասոնց տարիներ, աճ իր ուժերը Հասցունց նման դաւառի Հայ վանքերուն եւ դպրոցներուն ու որբանոցներուն, միշտ անհշուղով Հայութեան իմացական կեանքի բարելաւումը:

1908-ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը, իր բերած խաբուսիկ ազատութիւններով եւ եղբայրութեան կեցող ռզիով, գործունէութեան ընդարձակ ապարդէ կը բանար Բարեգործականի վարիչներուն առջեւ: Մինչեւ աւաւոր Աղետը, Միութիւնը Քուրքիոյ եւ ժառանգ Պալատներու մէջ կրցաւ ունենալ 80 Մասնագիւղեր, աւելի քան 5,000 անդամներով:

1909-ի Կիլիկիոյ դառն աղէտը, իրեն հետեւեալ եղող Նիւթական անհաշուելի վնասով եւ Հազարաւոր որբերով ու որբեկայրիչներով, Միութեան Նիւթական միջոցները կը զգուշացնէ որ Բարեգործականը դարձաւ ամբողջ ազգին վստահութեան արժանացած կազմակերպութիւն մը:

Այդ օրերուն կարելի դարձաւ Հիմնի, Տէօրթ-Եօլի Բէլէկեան Որբանոցը, Վանի մէջ՝ Վարժապետանոց մը, Խչպէս նաեւ 38 վարժարաններ զաւանդելու մէջ: Իր կրթական այս գործունէութեան ընթացքին, Միութիւնը օգտուեցաւ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան եւ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան, տարիներու փորձառութենէն, միաժամանակ վայելելով անոց թանկագին գործակցութիւնը:

Այդ օրերուն կարելի դարձաւ Հիմնի, Տէօրթ-Եօլի Բէլէկեան Որբանոցը, Վանի մէջ՝ Վարժապետանոց մը, Խչպէս նաեւ 38 վարժարաններ զաւանդելու մէջ: Իր կրթական այս գործունէութեան ընթացքին, Միութիւնը օգտուեցաւ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան եւ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան, տարիներու փորձառութենէն, միաժամանակ վայելելով անոց թանկագին գործակցութիւնը:

Այդ օրերուն կարելի դարձաւ Հիմնի, Տէօրթ-Եօլի Բէլէկեան Որբանոցը, Վանի մէջ՝ Վարժապետանոց մը, Խչպէս նաեւ 38 վարժարաններ զաւանդելու մէջ: Իր կրթական այս գործունէութեան ընթացքին, Միութիւնը օգտուեցաւ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան եւ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան, տարիներու փորձառութենէն, միաժամանակ վայելելով անոց թանկագին գործակցութիւնը:

2. Ա. Համաշխարհային Պատերազմ.

Բայց Միութեան Համար իրաւ փորձի չըջանը պիտի սկսէր Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի Հռչակումով, որուն ընթացքին իր վրայ ծանրացաւ, մեծ մասամբ, տեղահանուած եւ աքսոր Հազիւ ճողոպրած Հայ խլիւղներու տեղաւորման եւ պահպանման գաւառիկներ պատասխանատուութիւնը: Ա՛՛ միակն էր որ, զուտ Հայկական Հաստատութիւն մը որպէս, ի շարք օտար բարեպաշտական կազմակերպութիւններէ՝ օգնութեան եւ պատասխանութեան իր գլխաւոր ժառանգութիւնը կը բերէր:

Գաղթականներու պահպանման իր գործունէութիւնը Միութիւնը սկսաւ նախ Փօր Սայրաի մէջ, ուր Հիմնեց Վիստաւան վարժարանը ժամ 2500 աշակերտներով, արեւել տանող մօտ, որբանոց մը, այրիւնով մը, հանդերձատուն մը եւայլն: Զինադադարի կնքումով, Բարեգործականը իր գործունէութեան ասպարէզ դարձուց Կիլիկիան եւ Դանիւրիցներու գրաւման առկա զանաւոր Հայաշատ վայրերը, Հիմնելով, քանի մը օրինակ եր տուած ըլլալու Համար, Տէօրթ-Եօլի Բէլէկեան եւ Սիսուան որբանոցները, Միասին Հիւանդանոցը, որբանոցը եւ Հանդերձատունը, Հանքի որբանոցը եւ Հիւանդանոցը, Ատաւայի այրիւնը արեւմտաւորները, Տարսոնի դարձանատունը եւ գործատունը, Գիլիսի ապաստանարանը, Հալպար

ապաստանարան՝ և զաղթատունը, Ուր-
ֆայի որբանոց-արհեստանոցը, Սուետիոյ
Միտուան նախակրթարանները, Մուսուլի
որբանոցը, Դամասկոսի որբանոցը, Հիւս-
րանոցը և ապաստանարանը, եւ այլն:

Կիլիկիոյ պարզումէն ետք, Միուծիւնը
ստանձնեց Հոգատարութիւն՝ ր Հայ որբերուն՝
որոնք Պէյրութ փոխադրուած էին, Քէլէկ-
եան և Միտուան, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի
Վասպուրական և Արարատեան որբացիե-
րուն մէջ:

Նախախնամական դեր կատարեցին,
1922-էն ետք, մասնաւոր Միջին Արեւելեան
Հայաշատ երկիր՝ երու մէջ Միուծեան կողմ
Հիմնուած օգնութեան օժանդակները, ինչպէս
Պէյրութի չափահաս որբերու պատուարան-
աշխատանոցը, Հայէպի Կիլիկեան արհես-
տանոց-որբանոցը, կանաճ պատասպարանը.
չափահաս որբերու կայանը, զաղթատունը
և ապուրի տունը, Աթէնքի, Բիրէյայի և
Միտիլիի գարմանատունները, Աթէնքի և
Սելափիկի կանանց աշխատանոցները, Գա-
հիբէի և Աղեքսանդրիոյ չափահաս որբու-
հիւներու կայանները եւ այլն:

3. Օժանդակութիւն Հայաստանի.

Առաջին իսկ օրէն, Միուծիւնը իր անսա-
կարկ օգնութիւնը ընծայեց Հայաստանի,
կազմակերպելով դանազած ձեռնարկներ
և Իւթապէս օժանդակելով չափահաս որ-
բերուն որոնք կը փափաքէին հաստատուիլ
Հայրենիքի մէջ: Բայց մանաւանդ, Բարեւ-
գործակամը իր սեփական միջոցներով Հիմ-
նեց Նոր-Եւդոկիա և Նուպարաշէն աւա-
նները, Երեւանի Դարուհի Յակոբեան մայ-
րանոց-մանկաբարձատունը, Մարի Նուպար
անկարծարանը և Աւետ Սարգիս կատա-
ղաբարանը:

Հայրենաշինութեան իր այս գործին ա-
մենէն փայլուն երեսներէն մին կը մալ
Հայրենադարձի կարեւոր աշխատանքին բե-
րած իր մեծակշիռ նպաստը: Միուծիւնը
այդ ուղղութեամբ ծախսած է աւելի քան
երկու միլիոն տոլար:

4. Կրթական Գործունէութիւն.

Ամբիջապէս որ որբահասակ և արկած-
եաներու պատուարութեան մեծ աշխա-

տանքը իր հումիւն մէջ մտած էր, Հ. Բ. Ը.
Միուծիւնը լծուեցաւ իր փառքը շինող ամե-
նէն նուիրական և Հրամայական գործի՝
դպրոցաշինութեան: Անգնահատելի է Բարեւ-
գործականի վաստակը այս մարզին մէջ, որ
հայապահպանման մեր ճիգին ամենէն մեծ
և դրական բաժինը կը կազմէ:

1924-ին էր որ Կիպրոսի մէջ, Մելգոնեան
եղբայրներու բարերարութեամբ, Հիմը կը
դրուէր Բարեգործականի մեծագոյն՝ հաստա-
տութեան՝ Մելգոնեան երկրորդական դիւն-
րօթիկ և երկսեռ վարժարանին, որ իր
դուռները կը բանար երկու տարի ետք՝ մեր
համայնափիւռ Ժողովուրդի տալու երկ-
րորդական բարձրագոյն ուսման տիրացած
և միաժամանակ հայեցի Հայրապետ դաս-
տիարակութեամբ ոգեշնչուած երիտասարդ-
ներու հոյիւր: Ասոնք պիտի դառնային, շու-
տով, արասահմանի մեր մշակութային
կեանքին գլխաւոր ուժերը, յաճախ որպէս
ուսուցիչ, անօրէն, գրագէտ, արուեստա-
գէտ և խմբագիր իրենց ճիգը բերելով, ազ-
գապահպանման վճռական պայքարին:

Նոյն պատակով և մտահոգութեամբ,
Պէյրութի մէջ Հիմնուած են և հայեցի դաս-
տիարակութեան ջիւղ մատարաններ են՝
Դարուհի Յակոբեան աղջկանց, և Յովա-
կիմեան-Մանուկեան մա՛ շինու երկրորդա-
կան վարժարանները, ինչպէս նաեւ Հայէպի
լազար Նաճարեան-Գայլուտ Կիւլպէնկեան
կեդրոնական վարժարանը: Մտաւոր աշխա-
տանքի ուրիշ կարեւոր կեդրոն մըն է Պէյ-
րութի Երուսաղէմ Ճիւսիտեան Հայադիտակա
ուսմանց Հիմնադրը:

Երկրորդական բարձրագոյն ուսման այս
հաստատութիւններէն զատ, Բարեգործակա՞
ն Միուծիւնը նիւթապէս օժանդակած է եւ
սակաւին կը շարունակէ օժանդակել մօտ
130 Հայ վարժարաններու, առանց որեւէ
խտրութեան: Իսկ, մօտ տասնամեակէ մը
ի վեր, ան լծուած է սեփական նախակրթա-
րաններու շինութեան. այդ Դարակառոյց
վարժարաններու խիտ ցանցը այսօր կը տա-
րածուի հեռաւոր Անի-Էր-Արապէն մինչեւ
Ամմաս: և Պէյրութէն մինչեւ Աթէնք:

Տարրական և երկրորդական ուսման
մատակարարումէն ետք, Բարեգործական
Միուծիւնը կը հոգայ նաեւ բազմաթիւ Հայ
երիտասարդ-երիտասարդուհիներու համա-

ապաստանարան՝ և զաղթատունը, Ուր-
ֆայի որբանոց-արհեստանոցը, Սուետիոյ
Միտուան նախակրթարանները, Մուսուլի
որբանոցը, Դամասկոսի որբանոցը, Հիւս-
րանոցը և ապաստանարանը, եւ այլն:

Կիլիկիոյ պարզումէն ետք, Միուծիւնը
ստանձնեց Հոգատարութիւն՝ ր Հայ որբերուն՝
որոնք Պէյրութ փոխադրուած էին, Քէլէկ-
եան և Միտուան, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի
Վասպուրական և Արարատեան որբացիե-
րուն մէջ:

Նախախնամական դեր կատարեցին,
1922-էն ետք, մասնաւոր Միջին Արեւելեան
Հայաշատ երկիր՝ երու մէջ Միուծեան կողմ
Հիմնուած օգնութեան օժանդակները, ինչպէս
Պէյրութի չափահաս որբերու պատուարան-
աշխատանոցը, Հայէպի Կիլիկեան արհես-
տանոց-որբանոցը, կանաճ պատասպարանը.
չափահաս որբերու կայանը, զաղթատունը
և ապուրի տունը, Աթէնքի, Բիրէյայի և
Միտիլիի գարմանատունները, Աթէնքի և
Սելափիկի կանանց աշխատանոցները, Գա-
հիբէի և Աղեքսանդրիոյ չափահաս որբու-
հիւներու կայանները եւ այլն:

3. Օժանդակութիւն Հայաստանի.

Առաջին իսկ օրէն, Միուծիւնը իր անսա-
կարկ օգնութիւնը ընծայեց Հայաստանի,
կազմակերպելով դանազա՝ ձեռնարկներ
և Իւթապէս օժանդակելով չափահաս որ-
բերուն որոնք կը փախաբէին Հաստատուի
Հայրենիքի մէջ: Բայց մանաւանդ, Բարեւ-
գործակամը իր սեփական միջոցներով Հիմ-
նեց Նոր-Եւզոկիա և Նուպարաշէն աւա-
նները, Երեւանի Դարուհի Յակոբեան մայ-
րանոց-մանկաբարձատունը, Մարի Նուպար
անկարծարանը և Աւետ Սարգիս կատա-
ղաբարանը:

Հայրենաշինութեան իր այս գործին ա-
մենէն փայլուն երեսներէն մին կը մա-
լ Հայրենադարձի կարեւոր աշխատանքին բե-
րած իր մեծակշիռ նպաստը: Միուծիւնը
այդ ուղղութեամբ ծախսած է աւելի քան
երկու միլիոն տոլար:

4. Կրթական Գործունէութիւն.

Ամբիջապէս որ որբահասակ և արկած-
եաներու պատուարութեան մեծ աշխա-

տանքը իր հումիւն մէջ մտած էր, Հ. Բ. Ը.
Միուծիւնը լծուեցաւ իր փառքը շինող ամե-
նէն նուիրական և Հրամայական գործի՝
չպրոգրաշինութեան: Անգնահատելի է Բարեւ-
գործականի վաստակը այս մարզին մէջ, որ
Հայապահպանման մեր ճիգին ամենէն մեծ
և դրական բաժինը կը կազմէ:

1924-ին էր որ Կիպրոսի մէջ, Մելգոնեան
եղբայրներու բարերարութեամբ, Հիմը կը
դրուէր Բարեգործականի մեծագոյն՝ Հաստա-
տութեան՝ Մելգոնեան երկրորդական դիւն-
րօթիկ և երկսեռ վարժարանին, որ իր
դուռները կը բանար երկու տարի ետք՝ մեր
Համայնապիւս Ժողովուրդի տալու երկ-
րորդական բարձրագոյն ուսման տիրացած
և միաժամանակ Հայեցի Հարադատ դաս-
տիարակութեամբ ոգեշնչուած երիտասարդ-
ներու Հոլլը: Ասոնք պիտի դառնային, շու-
տով, արասահմանի մեր մշակութային
կեանքին գլխաւոր ուժերը, յաճախ որպէս
ուսուցիչ, անօրէն, գրագէտ, արուեստա-
գէտ և խմբագիր իրենց ճիգը բերելով, ազ-
գապահպանման վճռական պայքարին:

Նոյն պատակով և մտահոգութեամբ,
Պէյրութի մէջ Հիմնուած են և Հայեցի դաս-
տիարակութեան ջիւղ մատարաններ են՝
Դարուհի Յակոբեան աղջկանց, և Յովա-
կիմեան-Մանուկեան մա՛ շինու երկրորդա-
կան վարժարանները, ինչպէս նաեւ Հայէպի
լազար Նաճարեան-Գայուստ Կիւլպէնկեան
կեդրոնական վարժարանը: Մտաւոր աշխա-
տանքի ուրիշ կարեւոր կեդրոն մըն է Պէյ-
րութի Երուսաղէ Ճիւսիսեան Հայադիտակա
ուսմանց Հիմնադրը:

Երկրորդական բարձրագոյն ուսման այս
Հաստատութիւններէն դաս, Բարեգործակա՞
Միուծիւնը նիւթապէս օժանդակած է եւ
սակաւին կը շարունակէ օժանդակել մօտ
130 Հայ վարժարաններու, առանց որեւէ
խտրութեան: Իսկ, մօտ տասնամեակէ մը
ի վեր, ան լծուած է սեփական նախակրթա-
րաններու շինութեան. այդ Դարակառոյց
վարժարաններու խիտ ցանցը այսօր կը տա-
րածուի Հեռուոր Ան-Էր-Արապէն մինչեւ
Ամմաս: և Պէյրութէն մինչեւ Աթէնք:

Տարրական և երկրորդական ուսման
մատակարարումէն ետք, Բարեգործական
Միուծիւնը կը Հոգայ նաեւ բազմաթիւ Հայ
երիտասարդ-երիտասարդուհիներու Համա-

լրարանական թոշակները, որոնք իրեն տրամադրուած են զանազան բարերարներու նուիրատուութիւններով. ստոնցմէ եւ՝ Նոսպարեան, Մկրտչեան, Յովակիմեան եւ այլ Փոստերը:

Այլոքան ընդարձակ եւ բազմերես դործուելութեան մը դիմաց, զարմանալի չի թուիր որ ազգանուէր Միութեան տարեկան պիւտճէն ներկայիս մէկ միլիոն տոլարի բարձրացած ըլլայ, երբ տանամեակ մը առաջ հազիւ կէս միլիոնի կը հասնէր ան: Հետդհտէ աւելցող պատասխանատուութիւնները, ու աշխատանքի նոր դաշտերը գրգռու մըն են Բարեգործականի համար՝ աւելի ճիշդ ընկնու եւ աւելի ընդարձակելու իր դործունէութիւնը, որուն եռա՛գաղին փարած են Միութեան իմաստուն վարիչները:

5. Երիտասարդական Ծարձու.

Վարժարաններ բաւարար պիտի չըլլային աշուշտ Հայ պատմիչներու Զամբուած Հայիցի ոգին ու դաստիարակութիւնը անդարտ ու հաստատ պահելու՝ մեր կեանքի ներկայ շրտթ եւ բազմաթիւ խոչընդոտներով լեցուն պայմաններուն մէջ: Այդ դիմակցութեամբ է որ Բարեգործական Միութիւնը, մանաւանդ Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմէն ետք, Միջին Արեւելեան երկիրներու մէջ կազմակերպած է երիտասարդական միութիւններ եւ ակումբներ, որոնց հովանաւորութիւնը ինք ստանձնած է, միաժամանակ հայկաթիւնով նիւթական անհրաժեշտ օժանդակութիւնը:

Այսպէս, Լիբանանի Հայ Երիտասարդաց Ընկերակցութիւնը, իր մշակութային եւ մարզական գործունէութեամբ աշխուտ տեղ մը կը գրաւէ նմա, կադմակերպութիւններու եւ միութիւններու մէջ եւ այդ Ընկերակցութեան ակումբներուն մէջ է որ իրենց բարոյական դաստիարակութիւնը կը շարունակեն Հայ վարժարաններու շրջանաւարտ աշակերտները:

Բայց մանաւանդ այսպիսի երիտասարդական մարմիններ կամ լիկաներ վճռաբան դեր մը կը կատարեն Ամերիկայի մէջ, ուր անոնք պատճառ են եւ առիթ՝ օտար քաղաքակրթութիւններու ծոցին աչք բացած Հայ երիտասարդներու համար մշակութային կամ

ընկերային համախմբումներու, որոնց ընթացքին է որ կը զօրանայ եւ կ'ամրանայ կապը իրենց եւ իրենց ժողովուրդին միջեւ, փաստերու եւ տրամաբանուած դատումներու եղբակցութեանց հիման վրայ: Գաշի մը տարիներէ ի վեր լոյս տեսնող եւ Միութեան հրատարակութիւնը եղող «Արարաս» գրական-գեղարուեստական, ա՛գիւրէն պարբերաթերթը այս մտահոգութիւններուն արդիւնք է առաւելաբար: Հո՛ւ ժամադրուած են ամերիկահայ երիտասարդ սերունդի լաւագոյն ուժերը, որոնք, խորապէս ծանօթ Հայ ժողովուրդի դառն սակայն հերոսական պատմութեան, դարաւոր ու ծանրադիւն մշակոյթին, ինչպէս նաեւ մեր ժամանակներու աղէտներուն եւ սփիւռքահայ պայմաններուն, մտածմա, եւ իմացական սնունդի կեդրոն մը դարձուցած են պարբերաթերթը: Ան արդէն իսկ համբաւ եւ վարկ կը վայելէ Միացեալ Նահանգներէն ներս եւ աւելի յառաջիկային բոլոր կարեւորութիւնները իր տրամադրութեան տակ են:

6. Միութեան Հրատարակութիւններ.

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր ազգանուէր գործունէութիւնը ժողովուրդի բոլոր խաւերուն ծանօթացնելու նպատակով, սկզբնական օրերէն իսկ ունեցած է իր սեփական հրատարակութիւնները:

Ներկայիս լոյս կը տեսնեն Նիւ Եորքի Կեդրոնին կողմէ «Յուլաբար-Միութիւն»՝ հայերէն եւ անգլերէն թափիններով, Փարիզի «Շինարար»՝ հայերէն եւ Ֆրանսերէն թափիններով եւ Պէյրութի «Սօսնալը», առանց հաշուելու Միութեան սեփական վարժարաններու աշակերտական պարբերաթերթերը:

Բայց մանաւանդ Միութիւնը զանազան առիթներով ստանձնած է հրատարակութիւնը Հայ ժողովուրդի մշակոյթի եւ պատմութեան հետ առնչութիւն ունեցող եւ կամ գրական ստեղծագործութիւններու: Մեկ-քմեմ, հիմադարամի մատենաշարէն լոյս տեսած են այս ուղղութեամբ արժէքաւոր հատորներ:

Գ. Միութիւնը 1966-ին

Անհատներու պարագային, իւրաքանչիւր տարեդարձ առիթ մըն է ինքնաքննութեան,

յետադարձ ակնարկի եւ եկող տարիին համար խորհրդածութեան ու ծրագրումի: Նոյնն է պարագան մեծ կազմակերպութիւններու, որոնցմէ է Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը:

Վաթսուճաճակի այս հանգրուանին, երբ անցած ուղիները կը վերադիտուին եւ ներկայի ամենօրեայ անյետաձգելի գրադամներու, ընդմէջէն՝ մօտիկ ապագայի ծրագրիները կը պատրաստուին, Բարեգործական, մեծ Միութեան վարիչներն ու հազարաւոր անդամները անշուշտ հոգեկան խորունկ դժուակութիւններ ունին այն զեղեցիկ իրադրութեան համար՝ որ տարեդարձի հանդիսութիւններու, առիթով անդամ մը եւս վերակոչուեցաւ, ընդհանուր խանդավառութեամբ մը:

Միութիւնը զոր այնքան գովելի հետաւետութեամբ եւ մեծահոգութեամբ հիմնեցին Պօղոս Նուպար եւ իր ազնիւ գործակիցները, սկզբնապէս շատ համեստ գործունէութեամբ մը այն կարծիքը պիտի տար դիտողներու՝ թէ Հայ կեանքին մէջ պարբերաբար երեւան եկող բարեսիրական կազմակերպութիւն մը էր ան, անկարող՝ դիմաւորու զօրաւոր ցեղումներու: Եւ սակայն այդ ցեղումը, այդ չակնկալուած աղէտը եւ փոթորիկը՝ Մեծ Եղեռնը՝ ընդհակառակը սրմատաւորեց եւ ամբահիմն դարձուց Միութիւնը, շնորհիւ մանաւանդ Հայ մեծ գիւննազէտին՝ Պօղոս Նուպարի անդուշանքերուն:

Իր ուղղութիւնը, որ հիմնուած էր հարեւասիրութեան եւ ազգասիրութեան, պարզ ալ՝ ամեննա խորունկ եւ մարդկային զգացումներուն վրայ, եւ որով իր հիմնած կազմակերպութիւնը դարձաւ ամբողջ ժողովուրդի մը սիրտն եւ փոստահութեան առարկայ, նոյն այդ ուղղութիւնը եղաւ առաջնորդող սիւնը Պօղոս Նուպարի յաջորդներուն, մինչեւ ներկայ նախագահը՝ Մեծ Տիար Ալեքս Մանուկեանը:

Կարեւոր տարեդարձի մը ներկայ օրերուն, Բարեգործական Միութիւնը, իր փութալան, եւ ազնուակաջ հոգի մը կրող նախագահով, իր գործունեայ կեդրոնական ձևարչական Ժողովով, կազմակերպուած վարչական մեքենայով, անդամներու եւ համակիրներու բազմահոծ թիւով եւ Հայ Երեսօրէնէրս գրաւած տեղով՝ որեւէ ժամանակէ տւելի հիմա՝ է որ ունի գործելու փառաւոր բոլոր միջոցներն ու կարելիութիւնները:

Բայց միաժամանակ, Հայ սփիւռքը իր չ'ուսողող կարիքներով եւ հետզհետէ աւելի սուր ու վճռական դարձող ազգապահպանումի բաղձներն ու ամենօրեայ պայքարով՝ ամեննա աւելի հիմա՝ է որ պէտք ունի Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան՝ օժանդակութեան:

Իսկ այդ կազմակերպութեան վաթսուճաճութեայ պատմութիւնը ցոյց կու տայ յստակօրէն, թէ ուր որ ներկայացած է կարիք մը՝ Հոն է եղած Բարեգործականը, իր դարձանաւորութեամբ կամ արհեստանոցով, իր գաւաթ մը կաթով կամ վարժարանով:

Ինչպէս որ լեւնադնացութեան ժամանակ նուաճուած բարձունքի մը անկիւնադարձին ենթակային առջեւ կը բացուի պատկերը ուրիշ եւ թերեւս աւելի ցից վերելքի մը, նոյն ձեւով եւս Բարեգործական Միութիւնը՝ վաթսուճաճայ իր դժուարիքն ճամբուն այս կէտին՝ իր առջեւ կը գտնէ յաղթահարելի նոր դժուարութիւններ եւ խոչընդոտներ:

Սակայն Հայկական ձեռնարկներ, միացած Միութեան ղեկավարներու իմաստուն առաջնորդութեան՝ պիտի կարենայ Միութեան ճամբուն վրայէն՝ հետացնել բոլոր արեւելակող պատճառները, իրագործելու համար այն նուիրակա՝ առաջադրանքները՝ որոնցմէ ծնունդ առաւ ինք, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը:

ԱՐԱՅ ԳԱՆԱՅԱՆ